Manifestiranje religioznosti i ateizma kod sportaša

Matijević, Dominik

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Kinesiology Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Kineziološki fakultet Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:265:736139

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

Repository of the Faculty of Kinesiology Osijek

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

KINEZIOLOŠKI FAKULTET

Dominik Matijević

Manifestiranje religioznosti i ateizma kod sportaša

Završni rad

Osijek, 2022.

Kineziološki fakultet Osijek

Preddiplomski sveučilišni studij Kineziologija

Dominik Matijević

Manifestiranje religioznosti i ateizma kod sportaša

Završni rad

Kolegij: Društvo i sport

JMBAG: 0267039503

e- mail: dmatijevic@kifos.hr

Mentor: dr. sc. Ivica Kelam

Osijek, 2022.

University Josip Juraj Strossmayer of Osijek

Faculty of Kinesiology Osijek

Undergraduate university study of Kinesiology

Dominik Matijević

Manifestation of religiosity and atheism in athletes

Osijek, 2022.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je _____završni_____(navesti vrstu rada: završni / diplomski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Kineziološkog fakulteta Osijek, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju „Narodne novine“ broj 123/03., 198/03., 105/04., 174/04., 2/07.-Odluka USRH, 46/07., 63/11., 94/13., 139/13., 101/14.-Odluka USRH, 60/15.-Odluka USRH i 131/17.).
3. Izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Dominik Matijević
JMBAG: 0267039503
e-mail za kontakt: dmatijevic@kifos.hr
Naziv studija: Preddiplomski sveučilišni studij Kineziologija
Naslov rada: Manifestiranje religioznosti i ateizma kod sportaša
Mentor/mentorica završnog / diplomskog rada: dr. sc. Ivica Kelam

U Osijeku, _____2022._____ godine

Potpis

_____

SAŽETAK

Sport kao fenomen modernog doba postaje sve masovniji i samim time se povećava njegov utjecaj na svakodnevni život. Dostupnost sporta svima čini ga univerzalnim. Kako sport utječe na živote sve većeg broja ljudi tako raste i njegov kulturni i društveni utjecaj. Velike sportske priredbe poput Olimpijskih igara, svjetskih i europskih prvenstava imaju i značajan utjecaj na ekonomske prilike. Stoga ne čudi da se sport i njegov utjecaj nalazi u središtu istraživanja brojnih znanosti. Također sport se vrlo često povezuje sa religijom. Još od antičkih vremena sportska natjecanja poput Olimpijskih igara imala su religijsku poveznicu jer su održavana u čast bogovima. Moderni sport predstavlja natjecanje sportaša koje naglasak pretežito stavlja na izvedbu i koje u svojem središtu nema religijskih značajki. Ipak, sportaši svoju religioznost pokazuju na brojne načine, a molitva je jedan od najčešćih kao i meditacija i specifični rituali prije natjecanja. U ovom radu navode se objašnjenja pojmova vjere i religije kao i načini njihova mjerenja. Prikazuje se povezanost između religije i sporta te kako religija utječe na ponašanja povezana sa zdravljem. Sport se prikazuje iz perspektive kršćanstva te se opisuje crkveno učenje o sportu i stav pojedinih kršćanskih autoriteta o istome. U posljednjem dijelu rada navodi se kako sportaši iskazuju vlastitu religioznost na terenu i izvan njega te iz kojeg razloga i s kojim ciljem.

Ključne riječi: sport, religija, vjera, iskazivanje religioznosti

ABSTRACT

Sport as a phenomenon of the modern age is becoming more and more widespread and thus its impact on everyday life is increasing. The availability of sports to everyone makes it universal. As sport affects the lives of an increasing number of people, so does its cultural and social impact. Major sporting events such as the Olympic Games, World and European Championships also have a significant economical impact. It is therefore not surprising that sport and its impact are at the center of research of many sciences. Also, sport is very often associated with religion. Since ancient times, sports competitions such as the Olympic Games have had a religious connection because they were held in the honor of the gods. Modern sport is a competition of athletes that focuses mainly on performance and that has no religious features at its core. Still, athletes show their religiosity in a number of ways, and prayer is one of the most common as are meditation and specific pre-competition rituals. This papre provides explanations of the concepts of faith and religion as well as ways to measure them. The connection between religion and sport nad how religion influences health-related behaviours are presented. Sport is presented from the perspective of Christianity and describes the church's teachinh on sport as well as the attitude of individual Christian authorities about it. The last part of the paper states how athletes express their own religiosity on and off the field, for what reason and for what purpose. In this paper, we will analyze the definition of faith and religiosity that will facilitate our further understanding of the connection between religion and sport and their similarities and differences. Given that Christianity and sport nurture similar Christian values such as wisdom, loyalty, courage, equality (...) it can be concluded that they represent what is at the heart of modern sport. We will also analyze Christianity and its impact on behavior and its connection to sport. Furthermore, the influence of the church on sport was contributed by Christian authorities who spoke of sport and physical exercise. Finally, we will show religiosity and the expression of religiosity in athletes.

Key words: sport, religion, faith, expressing religiosity

SADRŽAJ

1. UVOD …….. 8

2. DEFINICIJA VJERE I RELIGIOZNOSTI……9

2.1 ISTRAŽIVANJA VJERE U HRVATSKOJ ……10

2.2 VJERA I ZDRAVLJE ……....10

3. RELIGIJA I SPORT ……. 12

4. KRŠĆANSTVO I PONAŠANJE POVEZANO SA SPORTOM ……....15

4.1 CRKVA I SPORT …….....16

4.2 KRŠĆANSKI AUTORITETI O SPORTU I TJELESNOM VJEŽBANJU 17

5. ISKAZIVANJE RELIGIOZNOSTI KOD SPORTAŠA …….....18

6. ATEIZAM…….....21

6.1 ATEIZAM KOD SPORTAŠA ……22

7. ZAKLJUČAK ……..... 23

8. LITERATURA ……..... 24

1.UVOD

U životu mnogih ljudi vjera ima važnu ulogu te je zbog toga sve više postala predmetom istraživanja različitih područja. Istraživanja se provode na svim populacija; od opće do specifičnih. Najčešća definicija vjere u društvenim istraživanjima definira vjeru kao snagu religijskih vjerovanja ili kao intrinzičnu religioznost. Religioznost pak, kao jedan od pet elemenata religije definira se kao čovjekov odnos spram religije koji naglašava osobnu, dublju vezanost za religiju, nadnaravno i sveto. Također, sve je više istraživanja koja nastoje utvrditi odnos između sporta i religije. Sličnosti sporta i religije mogu se uočiti promatrajući načela koja su u pozadini vjerskih svečanosti koja uključuju rituale, obrede i simbole (Cipriani, 2012). Razvojem ljudskog društva sport postaje sve raširenij. U 21. stoljeću sport bilježi ekstenzivan i izuzetno intenzivan rast: ne samo zbog masovnog sudjelovanja već zbog kulturnog i društvenog odjeka. Pojedini ljudi, uključujući sportaše navode da je sport njihova religija. Ipak, sport nije religija jer u svome središtu nema nadnaravno biće (Collins, 2014.). Stoga, za razumijevanje odnosa sporta i religije potrebno ih je sagledati u širem kontekstu. U ovome radu analizirat ćemo definiciju vjere i religioznosti koja će nam olakšati daljnje razumijevanje povezanosti religije i sporta i njihovih sličnosti i razlika. S obzirom na to da kršćanstvo i sport njeguju slične kršćanske vrijednosti poput mudrosti, odanosti, hrabrosti, jednakosti (...) može se zaključiti da upravo one predstavljaju ono što je u središtu modernog sporta. Također analizirat ćemo kršćanstvo i njegov utjecaj na ponašanje te povezanost sa sportom. Nadalje, utjecaju crkve na sport pridonijeli su kršćanski autoriteti koji su govorili o sportu i tjelesnom vježbanju. I naposljetku prikazat ćemo religioznost i iskazivanje religioznosti kod sportaša.

2.DEFINICIJA VJERE I RELIGIOZNOSTI

Vjera se u društvenim istraživanjima većinom definira kao snaga religijskih vjerovanja ili intrinzična religioznost (Milavić, 2018.). Dok se religioznost smatra kao čovjekov osjećaj za sveto i božansko. „Vjerovanje se mjeri iskazima o vjerovanju Boga i temeljne vjerske istine, dok se religioznost istražuje na osnovi niza pitanja kao što su: Postoji li osobni Bog, koliko je Bog važan u životu, da li vjera tješi i ohrabruje, koliko ispitanici mole izvan vjerskih obreda i sl. “ (Zrinšćak, Čiprić, Kušar, 2000, 233). Najčešća istraživanja vjere prikazuju se pomoću upitnika snage religijske vjere Sv. Klara (Plante i Boccaccini, 1997b.) i Religijskog indeksa Sveučilišta Duke (Koenig i Bussing, 2010.).

Upitnik snage religijske vjere Sv.Klara sastoji se od 10 čestica koje mjere snagu religijske vjere. Provođenje istraživanja ovim upitnikom potvrdilo je da osobe koje pokazuju izrazito visoku religijsku snagu imaju visoku razinu samopoštovanja (Sherkhat i Reed, 1992.). Autori upitnika ističu da su ispitanici koji pokazuju visoku razinu religijske snage bolje prilagođeni od onih s niskom razinom religijske snage (Plante i Boccaccini, 1997a.). Ključan doprinos takvim rezultatima pripisuju elementu lokusa kontrole. Prema mišljenju autora, pojedinci uspijevaju održavati svoje mentalno zdravlje pozitivnim vjerujući da posjeduju kontrolu nad svojim životom ili da za njih to čini Bog. Pri istraživanju utjecaja aerobnog vježbanja i drugih čimbenika na fiziološku reakciju na stres, kod djece od roditelja s povišenim tlakom ustanovili su značajnu povezanost snage religijske vjere i represije te anksioznosti. Za one ispitanike koji su visoko prosudili snagu religijske vjere utvrđene su visoke procjene represije i niske procjene anksioznosti (Plante i Boccaccini, 1997.b).

Religijski indeks sveučilišta Duke (eng. The Duke University Religious Index, DUREL) mjera je vjere koju je jednostavno koristiti u znanstvene svrhe. Sadrži 5 čestica koje mjere tri dimenzije vjere: organiziranu, skupnu religijsku aktivnost (ORA); neorganiziranu, samostalnu religijsku aktivnost (NORA) i intrinzičnu religioznost ili vjeru (IR).

DUREL upitnikom istraživane su karakteristike religioznosti i kvalitete života filipinskih bolesnika na dijalizi (Cruz i sur., 2016.). Autori su utvrdili da su neke mjere kvalitete života pacijenata na hemodijalizi povezane s dimenzijama religioznosti ORA i NORA. Dimenzija religioznosti IR visoko je i pozitivno povezana s mjerom ukupne kvalitete života.

2.1 ISTRAŽIVANJA RELIGIOZNOSTI U HRVATSKOJ

Istraživanja religioznosti u Hrvatskoj mogu se podijeliti na ona prije Domovinskog rata i nakon završetka Domovinskog rata. Istraživanja provedena prije Domovinskog rata u svoje središte stavljaju određivanje sociodemografskih odrednica i obilježja vjernika u području sociologije i drugih društvenih znanosti. Istraživanja provedena nakon Domovinskog rata najčešće su bila usmjerena na određivanje karakteristike i odrednica različitih skupina vjernika (Črpić i Kušar, 1999., Nikodem, 2004.)

Kako navodi Jerolimov (2005.) u Hrvatskoj su se religioznima pokazale žene, poljoprivrednici, osoba sa nižom školskom spremom i iz ruralnih područja, umirovljenici, domaćice te ispitanici koji dolazi iz osječke i splitske makroregije. Dob ispitanika pokazala se kao najslabiji prediktor vjerovanja. Nikodem (2004.) navodi da u hrvatskom društvu dominira tradicionalna dimenzija religijskog identiteta, koja se temelji na isticanju konfesionalne pripadnosti, vjeri u temeljna načela kršćanstva i religijskoj praksi. Karninčić, Drašinac i Kardum (2017.) su koristeći upitnik religijske snage Sv. Klara na uzorcima profesionalnih sportaša, vojnika i studenata utvrdili da religioznost ne razlikuje skupine ispitanika obzirom na dob, spol ili stupanj uključenosti u sport, ali značajna razlika postoji obzirom na ono čime se bave odnosno na njihovo zanimanje. Kod studenata humanističkih i društvenih znanosti, studenata ekonomije i prava te pripadnika vojske utvrđena je viša razina vjerske snage. Autori tvrdi kako je visoka razina religioznosti vojnog osoblja utvrđena i u istraživanju McLaughlin i sur. (2010.). Studenti tehničkih i stručnih studija pokazuju nižu razinu snage vjere kao i sportaši. Religioznost je u ovom istraživanju utvrđena kao zaštitni čimbenik za konzumiranje alkoholnih pića što se podudara i s nalazima Holt i sur. (2015.). Sudjelovanje u sportu utvrđeno je i kao čimbenik rizika i kao zaštitni čimbenik za konzumiranje alkoholnih pića, a ovisi o osobnim motivima uključivanja u sport.

2.2 VJERA I ZDRAVLJE

Povezanost vjere i zdravlja predmet je određenih istraživanja i samim time može biti zanimljiva za njihovu daljnju provedbu ako se utvrdi da je vjera pozitivno povezana sa zdravljem. Ukoliko vjera ima bitnu ulogu u zdravlju čovjeka može se pretpostaviti da je njena uloga značajna i u području sporta.

Vjera na zdravlje može pozitivno utjecati na četiri općenita načina, i to tako da zabrani ponašanje štetno za zdravlje, propiše zdrav način života, cijeni vjersku zajednicu i njeguje blagotvoran utjecaj prema sebi samoj (Jarvis i Northcott,1987.). U Zagrebu 2005. godine održan je simpozij „Vjera i zdravlje“, koji se doticao teme odnosa zdravlja i vjere. Stvaranje zajednica čiji članovi zajedno prakticiraju zdrav način života i usađuju osjećaje vlastite vrijednosti kojima prenose stavove i ponašanje koji teže zdravlju općenito nailazi na podupiranje od strane religije. Promatrajući odnos mentalnog zdravlja i vjere, Hodžić (2005.) govori o utjecaju religije, vjere i duhovnosti na čitav život. U svom radu analizira čimbenike koji uvjetuju mentalno zdravlje poput genetskog nasljeđa, razvojnih čimbenika, vlastitih misli, stresnih i traumatskih iskustava i način reagiranja na iste. Ispostavilo se da vjera pogoduje održavanju mentalnog zdravlja, međuljudskih odnosa kao i uspostavljanju temelja za suočavanje sa problemima tijekom čitavog života.

U Velikoj Britaniji na uzorku muslimanske dvanaestogodišnje djece podrijetlom iz Bangladeša provedena je anketa koja je pokazala da ta djeca u odnosu na britanske vršnjake manje sudjeluju u aktivnostima izvan škole. Također, i manje vježbaju u usporedbi s djecom drugog podrijetla (Rogers i sur.,1997.). Kao najčešći razlog nevježbanja djevojčice su iznijele one povezane s religijom zbog neodobravanja obitelji, a dječaci zabrinutost obitelji da bi mogli postati žrtvama etničkog nasilja.

Harrington (2005.) u svome radu navodi da rezultati kliničkih i epidemioloških istraživanja uz nalaze eksperimentalnih istraživanja daju naslutiti da vjerski život može smanjiti učinke bolesti i ojačati zdravlje čovjeka. Uz to, autorica ističe argumente koji se temelje na nalazima različitih istraživanja, a podupiru pozitivan odnos vjere i zdravlja: odlazak u crkvu pozitivno utječe na zdravlje; meditacija i druge aktivnosti smanjuju neželjene učinke stresa; vjera je okidač placebo učinaka koji utječu na zdravlje; molitva pospješuje zdravstveno stanje.

Rezultati brojnih znanstvenih istraživanja podupiru argument odlaska u crkvu sa pozitivni utjecajem na zdravlje. Niži krvni tlak, manje zdravstvenih problema u starosti kao i duži životni vijek povezani su sa aktivnim religijskim životom (Wolf, 1992.). U podupiranju argumenta smanjenja učinaka stresa ističe se provođenje meditacije ili sličnih aktivnosti u gotovo svim religijama kao način umanjivanja stresa i pomoći pri liječenju (Proctor, 2005.). Prema George (1993.), vjerovanje u ozdravljenje može stvoriti placebo učinak te uistinu iznjedriti pozitivne promjene bez korištenja farmakoloških sredstava. Prema nekim istraživanjima i molitva utječe na zdravlje. U skladu s time Byrd (1988.) navodi da su bolesnici

za koje su se drugi molili oporavljali brže i s manje komplikacija u odnosu na bolesnike u kontrolnoj grupi. Takvi rezultati nisu dobiveni u nekim sličnim istraživanjima (Harrington, 2005.). Religijska uključenost povezana je s nižim stupnjem smrtnosti (McCullough i sur., 2000.).

3. RELIGIJA I SPORT

Religije su prožete određenim odlikama, kao što je vjerovanje u nadljudsko ili prirodno biće, prepoznatljivost u čitavom svijetu, razlikovanje ljudskog i svetog, ceremonijalno i ritualno ponašanje, moralnost, socijalne strukture i etos (Levin i Vanderpool,1987.) Religije se mogu klasificirati kao sakramentalna (katoličanstvo), koje naglašava ritual, proročka (židovstvo), koja naglašava vjerovanje ili mistična (budizam) koja naglašava iskustvo (Levin i Vanderpool,1987). Pripadnici određene religije najčešće sudjeluju u vjerskoj praksi. Sudjelovanje u vjerskoj praksi raščlanjuje se na vanjsko što podrazumijeva odlazak na mjesto štovanja i unutrašnje iskazivanje vjerske pripadnosti ili obveze kao npr. meditacija. Religioznost se odnosi na dimenzije ponašanja određene vjerske grupa kao npr. vjerovanje u Boga, ortodoksnost i vjera (Jarvis i Northcott,1987.). Prema Matthews i Clark(1998.) postoji razlika između duhovnosti i religije. Duhovnost predstavlja proces aktivnog traganja značenja i povezanosti s Bogom i postoji odijeljeno od religije.

U suvremenom društvu sport je u središtu interesa različitih istraživanja. Neodvojiv od strukture društva i institucija obitelji, medija, politike, gospodarstva, religije i obrazovanja, kao sastavni dio svakodnevnog života sport je jedna od temeljnih društvenih institucija (Perasović i Bartoluci,2007.). No što se podrazumijeva pod riječi sport? Koncept sporta nije jednoznačan i ne postoji jednostavna definicija stoga stručnjaci predlažu da se trebamo zapitati koje su aktivnosti i zašto definirane kao sport u određenim društvima. Prema Coakley (2007.) sport je institucionalizirana natjecateljska aktivnost jer se temelji na standardiziranim, unaprijed određenim pravilima, a uključuje snažno tjelesno naprezanje ili upotrebu relativno kompleksnih tjelesnih vještina u kojem je sudjelovanje motivirano kombinacijom osobnog zadovoljstva i vanjskih nagrada.

Uz to što predstavljaju značajne vrijednosti današnjeg društva, religija i sport imaju svoje razlike i sličnosti. Jedan od prvih doticaja religije i sporta predstavljaju antičke Olimpijske Igre koje su ime dobile po planini Olimp na kojoj su navodno boravili bogovi. Ta veza vidljiva

je i danas. Svjetski brand odjeće i obuće Nike, dobio je ime po grčkoj božici pobjede. Iako je odnos sporta i religije prisutan stoljećima, taj odnos se mijenjao kroz vrijeme. Ipak, mora se razlikovati sport koji se odvijao kao vrsta ispunjavanja religijske obveze, što je bio slučaj u mnogim antičkim grčkim sportovima, i moderni sport čiji cilj nije u potpunosti vezan za religiju. (Ugba, 2018.)

Rituali i ceremonije povezani sa sportom i religijom služe za utvrđivanje pravila pripadnosti i sudjelovanja te su često načini prenošenja određenih vrijednosti (Ugba, 2018.) Ljubitelji sporta emocionalno su vezani uz svoj klub kao i vjerski pripadnici uz svoju religiju. Ta veza najčešće ujedinjuje ljude, ali ponekad ih i razdvaja. Brubaker (2004.) navodi da identificiranje sa sportskim ili vjerskim istomišljenicima potiče osjećaj jedinstva, dok s onima koji drugačije razmišljaju ponekad stvara osjećaj antipatije. Osjećaj antipatije prema drugima među ljubiteljima sporta ili vjerskim pripadnicima ponekad uzrokuje sukobe sa zastrašujućim posljedicama. Tako je na Europskom nogometnom prvenstvu 2016 zabilježen fizički okršaj ruskih i engleskih navijača. Slično tomu, mnogi su ratovi kroz povijest bili potaknuti vjerskim uvjerenjima. Iako mnoge religije ne smatraju svoj odnos sa drugim religijama natjecateljskim, ipak, natjecanje, bilo za članove, resurse ili društvenu moć, postalo je odlika strategije mnogih religija suvremenog doba (Ugba, 2018.).

Neke religije od svojih pripadnika zahtijevaju odricanje od materijalnih i tjelesnih užitaka s ciljem postizanja moralnih vrijednosti i duhovnog spasenja (Green, 2000.). Taj čin može se usporediti sa odricanjem i strogim režimima tjelesnog i mentalnog opterećenja vrhunskih sportaša s ciljem postizanja sportskog uspjeha.

Kršćanstvo i sport njeguju slične vrijednosti poput samokontrole, mudrosti, odanosti, požrtvovnosti, jednakosti, hrabrosti, velikodušnosti, poštenja, napornog i timskog rada, upornosti i drugih (Watson i Parker, 2012.). Stoga, može se naglasiti da upravo kršćanske vrijednosti, više nego vrijednosti drugih religija, predstavljaju ono što je u središtu modernog sporta (Parker i Weir, 2012.)

Tijekom dvadesetog stoljeća sport je postepeno počeo gubiti te vrijednosti. Overman (2011.) u svom radu prikazuje da je vrhunski sport polako počeo gubiti svoje moralne vrijednosti tijekom dvadesetog stoljeća kao posljedica profesionalizacije i komercijalizacije sporta. Brohm (1979.) opisuje suvremeni sport kao zatvor u kojem se mjeri vrijeme te ističe da se u suvremeno doba prema tijelu sportaša odnosi kao prema stroju za stvaranje zabave i dobiti

za druge umjesto užitka za sebe same. Watson i Parker (2012.) nabrajaju brojne teme istraživanja sportskih psihologa i sociologa koje se bave moralnim i etičkim problemima koje okružuju sport kao posljedica njegove komercijalizacije. Neke od tih tema uključuju: varanje, korištenje dopinga i sredstava za optimiziranje izvedbe, sudjelovanje unatoč boli i ozljedama, zlostavljanje sportaša, nasilja na i izvan terena i druge.

Ubrzani tehnološki napredak utjecao je na količinu i intenzitet medijskih resursa koji dovode do popularizacije sporta i predstavljanja kao kulturnog spektakla (Bernstein i Blain, 2003.). Sportski događaji sve su više medijski popraćeni te sama veza sporta i medija postaje još unosnija. Današnji sportaši postaju slavni i u razini slave nadilaze bivše kolege sportaše iz nekih prošlih vremena. Utjecaj slavnih sportaša postao je predmetom određenih istraživanja, a od posebnog interesa je kako i zašto sportaši nadilaze vlastitu sportsku karijeru i postaju značajne javne osobe ili kulturne ikone (Harris i Clayton, 2007.). Mnogi znanstvenici pružaju brojna objašnjenja kako i zašto je došlo pojave kulta slavnih osoba odnosno poznatih ličnosti, a Rojek (2001.) navodi da su glavna tri razloga: demokratizacija društva, tehnološki napredak u doba masovnih medija i slabljenje utjecaja religije. Također navodi da je slabljenje utjecaja religije u kombinaciji sa svakodnevnom zasićenosti medijskim ličnostima dovelo do preraspodjele utjecaja u društvu, gdje poznate ličnosti preuzimaju mjesto utjecaja prethodno istaknutih osoba (Ward, 2011.). Sami sport dobra je podloga za postizanje statusa poznate ličnosti. Neki autori nastoje utvrditi mogu li se poznate ličnosti klasificirati po razinama i na koji način sportaši nadilaze svoju primarnu sportsku ulogu te postaju utjecajni u širem dijelu društva. Ipak, iako sportaši često služe kao izvor osobne transformacije i inspiracije, rijetko ih njihovi obožavatelji smatraju božanskim bićima ili mjerilima etičnosti ili moralnosti (Laderman, 2009.).

Iako sport sam po sebi nije religija, mnogi ljudi u sportu traže ono što su nekada mogli naći u religiji (Treat, 2018.). Može se reći da današnji navijači imaju privrženost omiljenom timu ili sportašima sličnu onoj vjerskoj. U Starom Zavjetu Izraelci štuju zlatno tele poput Boga, no razlikuje li se današnje društvo od negdašnjeg? Treat (2018.) uspoređuje religiju sa sportskim natjecanjima, konkretno u košarci. Opisuje suvremenu religiju u kojoj pripadnici štuju određenog idola, u ovom slučaju trofej NBA lige. Pripadnici se okupljaju u hramu (dvorana), gdje prinose svoju žrtvu (vrijeme i novac). Vrhovni svećenik (trener) nadgleda aktivnosti koje se odvijaju podno slika starih svetaca (dresovi umirovljenih igrača). Vjernici

uče o božanstvima (bivši igrači) kako bi mogli postati kao oni i stoga se poistovjećuju s njima kupujući njihovu odjeću i obuću.

4. KRŠĆANSTVO I PONAŠANJE POVEZANO SA SPORTOM

Kršćanstvo je religija koja u središte stavlja Isusa, koji predstavlja samoga Boga (Šestak,2000.). Uloga sporta u kršćanskoj civilizaciji može se pratiti na razini religijskih dokumenata, prije svega Biblije. U Bibliji se ne spominje riječ sport, već ju mijenja igra. Često se u kontekstu kršćanstva igra obezvređuje jer se tumači kao poganska zabava (Kovač, 2007.).

Iz očitih razloga, u prvim stoljećima crkve, kršćani su bili žestoki protivnici sporta. Olimpijske igre održavale su se u čast poganskih bogova poput Zeusa i Nike, a sudionici su se najčešće natjecali u potpunosti goli. Jedan od najpopularnijih sportskih događaja u doba vladavine Rima, gladijatorske igre bile su zabava puku u kojem su se kršćani borili sa divljim zvijerima u areni (Treat, 2018.).

U Starom Zavjetu, tjelesna aktivnost se spominje kao pratnja uz život i kult. Zapisi koji govore o tjelesnoj aktivnosti najčešće spominju ples, koji se najčešće povezuje uz proslavu u čast Boga Jahve. U Knjizi Izlaska 15, 20, opisan je ples Mojsijeve sestre Mirjam koja s bubnjem u ruci započinje pjesmu i ples te joj se pridružuju ostale Izraelke s bubnjevima u rukama, pjevajući i plešući. U Izraelskom narodu plesalo se u raznim prigodama, a ples se najčešće spominje za vrijeme vladavine kralja Davida, za kojeg se navodi da je igrao zajedno s cijelim Izraelom (1 Ljet 15,28-29).

Izreku „mens sana in corpore sano“ odnosno u zdravom tijelu je zdrav duh formirao je rimski pjesnik Juvenal iz Akvina. Vremenom ta izreka postala je jedno od načela europske civilizacije tumačena da je zdravo tijelo preduvjet zdravom duhu (Ladan i sur.,1988.).

Apostol Pavao, kao pisac većine poslanica najzaslužniji je za spominjanje tjelesne aktivnosti u Novom Zavjetu. U svojim poslanicama kršćanima prezentira upute o vjeri, Bogu i kršćanske principe kroz tjelesnu aktivnsot. U tim tekstovima trčanje je disciplina koja se stavlja u kontekst sa kršćanskim življenjem. Na tjelesne aktivnosti održavane u gradovima kojima se Pavao obraća u poslanicama značajno je utjecala grčka kultura. U Poslanici Korinćanima Pavao se koristi sportskim izrazima u pokušaju da kršćane toga područja potakne na nešto: „Ne znate li da u trkalištu svi trkači trče, ali samo jedan dobiva nagradu! Tako trčite da je odnesete! Svaki

se natjecatelj uzdržava u svim stvarima. Oni da dobiju raspadljiv vijenac, a mi neraspadljivi. Ja stoga tako trčim, ne kao u nepouzdano“ (1 Kor 9,24-26a).

Biblija navodi da je čovjek tjelesno biće sa sposobnošću igranja s ciljem razvijanja talenata dobivenim od Boga. Primjenom igre čovjek postaje otvoren prema drugima, ali sportska igra služi kao „sredstvo za životnu igru pred Gospodinom“. Pavao također govori sportašima: „Dobar sam boj bio, trku završio, vjeru sačuvao“ (2 Tim 4,7-8). Pavao sport predstavlja kao igru i način ponašanja u kojem se čovjek može ostvariti.

Biblija sportu daje smisao na način da on služi čovjeku. Sve što postoji treba služiti čovjeku, a ne obratno. Stoga i sport služi čovjeku, a ne čovjek sportu. Sport je sredstvo pomoću kojega se čovjek može ostvariti, a ne cilj sam po sebi. Ipak, sport služi izgradnji bolje osobnosti. Smisao sporta je biti pobjednik. U sportu čovjek se oslanja na sebe i druge, jer da nema drugih ne bi se imao s kim natjecati. Također naglašava se i važnost pravedne borbe što se može zaključiti iz druge poslanice Timoteju (2,5): „Isto tako ako se tko natječe, ne dobiva vijenac ako se propisno ne natječe“.

Prema Marijanović (1993., 11.) „čovjek je stvoren da bi živio s drugima u ljubavi i solidarnosti. Zabranjeno mu je igrati sam ili protiv drugih s ciljem uništenja. I u sportu zlatno pravilo je ljubav prema bližnjemu. Naravno onaj koji se bavi sportom uistinu želi pobijediti, ali ne s ciljem stjecanja moći nad drugim čovjekom. Natjecanje je sastavni dio sporta dok ostaje u okvirima normalnog, ali i prijetnja ukoliko postane znak sebičnog protagonizma. Profesionalni sport može biti zabava za gledatelje, ali ako mu nedostaje mreža osobnih odnosa ljubavi i solidarnosti riskira da izgubi svoju „*sportsku dušu*.“ Ovaj citat predstavlja mjesto i značaj igre i sporta u kršćanskome životu.

4.1 CRKVA I SPORT

Pozornost Crkve prema fenomenu sporta može se uvidjeti u službenim dokumentima Crkve od II. vatikanskog koncila do danas. U dokumentu II. vatikanskog koncila u *Deklaraciji o kršćanskom odgoju* sportska društva spominju se kao sredstva koja pomažu u izgradnji duha i odgoja ljudi (GE3,367). U istom dokumentu potiče se korištenje slobodnog vremena za poticanje zdravlja duše i tijela aktivnostima po vlastitom izboru. Na taj način ljudi obogaćuju svoj duh upoznavanjem drugih ljudi tijekom sportskih događaja (GS,G1,709).

Postoje i drugi dokumenti koji povezuju sport i pozitivan utjecaj vježbanja na ljude u zajednici. Naglašava se da sport ima veliku vrijednost obrazovanja kao prilika za zdrav razvoj

u kojoj osoba nastoji odbaciti egoizam i suočiti se s ostalima (*Orintamenti educativi sull amore umani,* 9/254). Također se navodi da je svijet sporta važna dimenzija kulture u kojoj je Crkva odveć prisutna. Sport kao univerzalan fenomen nalazi mjesto i u kršćanskoj viziji kulture zbog pozitivnog utjecaja na tjelesno zdravlje i odnose među ljudima, jer uspostavlja veze i pridonosi stvaranju ideala. No sport može biti podvrgnut novčanim interesima i uzrokovati neželjene sukoba kao npr. poticanje suparništva među rasama ili nacijama i nasilja. Veliki sportski događaji poput Olimpijskih igara i ostalih manifestacija koje posjećuje veliki broj mladih posjetitelja, jesu fenomeni koji, zbog svojih duhovnih vrijednosti, ne smiju ostati zanemareni te moraju biti očuvani od tenzija, omasovljenja i vanjskih uvjetovanja komercijalne prirode (*Il pellegrinaggio nel grande giubileo dell* 2000,17/636). Ogroman utjecaj sporta u modernom vremenu i njegova proširenost i u crkvenim zajednicama, proizveo je prikladnu pozornost u pastoralnom promišljanju.

4.2 KRŠĆANSKI AUTORITETI O SPORTU I TJELESNOM VJEŽBANJU

Prilikom otvaranja Olimpijskog stadiona u Rimu Ivan Pavao II. poručio je da sport zajedno sa šarolikim svijetom čini svijet života poseban i karakterističan za mlade naraštaje. Pio XII. Prilikom desete obljetnice otvaranja Talijanskog športskog centra rekao je da fenomen sporta modernog vremena nije samo u brojnosti već u sposobnosti da otvara određene pravce i polja napetosti u suvremenoj povijesti (Talijanska biskupska konferencija, 2002., 18).

Sport konstantno utječe na kulturu, na primjer u shvaćanju natjecanja, zabave, slavlja, pobjede ili poraza. Stoga ne čudi što je Ivan Pavao II. u svom obraćanju Talijanskoj teniskoj federaciji i sportašima XLIII. Međunarodnog prvenstva Italije poručio: „ Vi, sportaši, često ste pred očima publike. Zato imate odgovornost osobito prema mladima i djeci koji vas promatraju kao uzore“ (Talijanska biskupska konferencija, 2002.,23). Sport ima objektivan cilj biti u službi cijeloga čovjeka, poštovati i promicati dostojanstvo, slobodu i integralni razvoj čovjeka. U govoru za Nacionalnu skupštinu Talijanske biskupske konferencije, 25.11.1989 Ivan Pavao II tvrdi da „Crkva mora biti među prvima u izradbi posebnoga pastorala sporta koji će odgovarati na pitanja sportaša i iznad svega služiti promicanju sporta koji stvara uvjete života bogata nadom“ (Talijanska biskupska konferencija, 2002.,46). Sport ima bitnu ulogu u formiranju osobnosti i primjeren je za razvoj kvaliteta tipičnih kršćanstvu. Kršćanski odgoj prihvaća sport zbog njegovih mogućnosti kvalitetnog odgoja. Pio XII. govori o odgojnim vrijednostima sporta napominjući kako se putem sporta oblikuju mlade osobe u vrlinama svojstvenima sportu poput

poštenja, poslušnosti voditelju i treneru ekipe, odricanju za pobjedu, obvezama, skromnosti, velikodušnosti, strpljivosti, pravednosti, umjerenosti i čistoći. Napominje da to i jesu kršćanske vrline koje se mogu steći samo uz religiozan duh (Talijanska biskupska konferencija 2002.,52). Ivan XXIII. Navodi da se kroz sport razvijaju istinske kršćanske vrline (Talijanska biskupska konferencija, 2002.,51). Disciplina stečena kroz sport pogodna je za osnaživanje kršćanskih odlika poput poslušnosti i poniznosti.

5. ISKAZIVANJE RELIGIOZNOSTI KOD SPORTAŠA

Govoreći o sportskim aktivnostima kroz povijest potrebno je naglasiti da aktivnosti povezane sa kretanjem u antičkim vremenima nisu jednake sportu koji postoji danas. Najčešće su to bile aktivnosti koje su dio određene religije ili kulta. Organiziranje svečanosti bila je prigoda za održavanje natjecanja u trčanju, bacanju diska, koplja i drugim disciplinama. Ples je često imao ulogu u magijskim i religijskim činovima različitih društava (Rappengluck, 2014.). Igre u kojima su korištene životinje, pogotovo bikovi, poznate su sa otoka Krete i Minojske kulture gdje postoje portreti bikova u galopu i sportaša koji izvode akrobatske elemente (Evans,1921.). Takve su aktivnosti smatrane simbolima moći i plodnosti ili su bile posvećene božici sunca (Shapland, 2013.). Antičke Olimpijske igre zapravo predstavljaju dugu povijest vjerskih proslava i svečanosti. Slavljene su u čast Zeusu i bile su prikaz religioznosti antičkih Grka (Mikalson, 2005.). Uz Olimpijske igre održavane su i Pitijske igre u Delfima u čast Apolonu, Istamske igre u Korintu u čast Posejdonu i Nemejske igre u čast Zeusu. Moderne Olimpijske igre također imaju svoje rituale i svečanosti poput ceremonije, zakletve i nošenja olimpijske vatre. Ipak, ti rituali nisu religijske prirode te sama bit nije iskazivanje religioznosti već sportsko natjecanje.

Povezivanje sporta i religioznosti postalo je popularnije drugom polovicom dvadesetog stoljeća preobraćenjem Muhammada Alia na islam. Prikazivanje religijskih simbola postalo je sve češće od strane sportaša u Engleskoj nogometnoj ligi kao i u ostalim sportovima nakon kolabiranja Fabricea Muambe tijekom službene utakmice Premier lige (Ugba, 2018.).

Igrač američkog nogometa Tim Tebow imao je veliki utjecaj na kulturu koja povezuje religiju i sport u SAD-u. Prema Feezel (2013.) Tebow je postao polarizirajuća figura u popularnoj kulturi SAD-a te je usput zavrijedio kritike i pohvale. Obilježja njegove duhovnosti uključuju iskazivanje zahvale Bogu za njegov sportski talent i uspjeh, klečanje tijekom molitve na utakmici, prepoznavanje sporta kao načina službe Bogu, oblikovanje sebe kao etičkog i

moralnog uzora i dobra djela izvan sportskih terena. Sve navedene vrijednosti česte su kod poznatih kršćanskih sportaša. Tebow je poznat i po tome što je stavljao Biblijske stihove na mast koju igrači američkog nogometa nanose na lice što je dovelo do zabrane istoga od strane NCAA. Pravilo je dobilo ime po istoimenom igraču, „Tebow Rule“ (Epstein, 2011.).

Fezzell (2013.) navodi brojne probleme u Tebowovom iskazivanju „pobožnosti“ i prihvatljivosti njegovoga ponašanja postavljajući niz pitanja: je li prikladno miješati vjeru u sport? U kojoj mjeri (ako uopće), je prihvatljivo da poznati sportaši nameću svoja vjerska stajališta drugima? Je li takva praksa bezobzirna prema drugim religijama i vjerskoj raznolikosti? Fezzel (2013.) navodi da problem ipak nije u razdvajanju sporta i vjere nego u poznatim kršćanskim sportašima koji iskazuju moralnu odgovornost za izričaj vlastite vjere. Ipak, ponašanje i prikazi poznatih sportaša često su strateški prikazani portreti osoba od strane marketinških stručnjaka. Poznati sportaši ne mogu održati svoj status bez medijske pozornosti (Parker i Watson, 2015.)

Krattenmaker (2009.) navodi da spontani prikazi religioznosti od sportaša u Americi često imaju skrivenu namjeru i nisu uopće spontani, nego predstavljaju strategije kapelana i organizacija za povezivanje sporta i religije, u ovom slučaju kršćanstva. Također navodi da su sportaši u SAD-u potaknuti na javno isticanje vjere s ciljem dobivanja naklonosti za određene religije, pokrete ili ideologije. Ipak, navedeni argumenti imaju i mana, ne zbog toga što navode religiju kao ideologiju, već zbog toga što su pripadnicu drugih pokreta ili grupa činili isto (Ugba, 2018.).

Sport se može smatrati prikladnim instrumentom religije. Religija nije sastavni dio sporta već ju sportaši sami donose u sportsko okruženje. Također, religija u sportu ne bi trebala biti smatrana negativnom pojavom. Prema Jirasek (2018.) sport može biti prostor za prikazivanje religijskih vrijednosti. Kada je ljubav prepoznata kao najveća religijska vrlina, tada bi takve religijske upotrebe sporta trebale biti pozitivno prihvaćene.

Najpoznatija povezanost instrumentalizacije sporta u religijske svrhe je pokret „Muscular Christianity“, porijeklom iz Engleske, koji koristi sportske aktivnosti u svrhu evangelizacije odnosno povezivanja sporta i moralne teologije (Jirasek, 2018.). Ovaj pokret direktno je utjecao na osnivanje „Young Men's Christian Association“ (YMCA) kao i drugih modernih organizacija poput „Christians in Sport“ u Engleskoj i „Fellowship of Christian Athletes“ u SAD-u (Watson, Weir i Friend, 2005.). Ideali pokreta „Muscular Christian“ : težina sporta, borba za dominaciju, tj. pobjedu te izdržljivost u svladavanju teškoća, definirani od

strane Thomasa Hughesa, primjetni su u suvremenom američkom sportu i iskazani od strane sportskih zvijezda. (Meyer, 2012.).

Sport sam po sebi nije religiozna aktivnost, ali može imati poveznicu sa religijom kroz sportaše i njihova religijska uvjerenja. Određena istraživanja navode da sportaši iskazuju više razine organizirane, neorganizirane i intrinzične religioznosti u odnosu na nesportaše (Storch, Kolsky, Silverstri, i Storch, 2001.). Intrinzična religioznost je „ „religija po kojoj se živi", ona koja nadilazi osobne interese, koja je po prirodi širokogrudna, očituje poniznost u vlastitim sudovima, tolerantna je prema pogledima drugih, a prihvaća se i njeguje zbog samih njezinih vrijednosti" (Ćorić, 2003., 88, prema: Mlinarević, 2013.) te je zbog toga negativno povezana sa konzumacijom alkohola, marihuane i droge (Storch, Storch, Kovacs, Okun i Welsh, 2003.). Također postoji odnos između religijskog i sportskog identiteta (Proios, 2017.). Iz tog razloga bitno je proučavati religijske poveznice sa sportom jer bi religija trebala pomoći sportašima prebroditi stresne situacije koje su sastavni dio sporta. Posebno je to bitno vrhunskim sportašima koji žive u kulturi koja izrazito njeguje imperativ pobjede i postizanje visokog društvenog statusa.

Sportsko okruženje podložno je prihvaćanju praznovjernog i ritualističkog ponašanja kao dijela sporta. Praznovjerja iracionalno povezuju zapravo dva nepovezana događaja; ritual i ishod natjecanja. Praznovjerja u sportu su često rituali prije samog natjecanja koji su nerijetko bizarni poput nošenja sretnog para čarapa, donjeg rublja, konzumiranja specifične hrane, brijanja, slušanja specifične glazbe, nošenja specifičnog nakita i drugih. Na primjer, praznovjerje tenisača Gorana Ivaniševića, koji je Wimbledon osvojio samo s dvije majice i njegov utjecaj na Marina Čilića koji se nije brijao prije utakmica jer je vjerovao da mu to donosi pobjedu. Neki sportovi imaju slične rituale praznovjerja, a ipak svaki sport ima vlastite rituale (Bleak i Frederick, 1998). Praznovjerja imaju svoju simboličku vrijednosti i različita su od ponašanja koja se provode neposredno prije natjecanja koja nemaju mističnu vrijednost. Takvi rituali koriste se za smanjenje anksioznosti, nesigurnosti, srama i radi lakšeg nošenja sa pritiskom (Maranise, 2013). Navedeni rituali mogu pomoći onim sportašima koji žele imati kontrolu u nesigurnim situacijama iako ne postoji povezanost između takvog ponašanja i sportske izvedbe. Blagotvorni učinci tih rituala mogu se opisati kao placebo efekt (Domotor, Ruiz-Barquin i Szabo, 2016.). Rituali mogu biti individualizirani za pojedinca ili napravljeni za grupu sportaša. Uz sportaše, rituale prije natjecanja provode i navijači, gdje oni navijači koji se više poistovjećuju sa svojim timom i ishodom natjecanja provode više praznovjernih rituala (Wilson, Grieve, Ostrowski, Mienaltowski i Cyr, 2013).

Molitva i druge religijske aktivnosti važan su dio psiholoških strategija suočavanja kod sportaša. Strategije suočavanja korištene od korejskih sportaša uključuju meditaciju, molitvu, praznovjerje i opuštanje uz druge strategije poput mentalnog treninga, samogovora i socijalne podrške (Park, 2000.).

Molitva je religijski obrazac ponašanja. Sportaši je koriste prije, tijekom i nakon natjecanja, a frekvencija molitve povećava se kako se povećava važnost dobre izvedbe (Czech i Bullet, 2007). Molitva je najčešća religijska praksa korištena u sportu koja se koristi kao tehnika suočavanja sa stresnim situacijama, nervozom, anksioznošću i kao motivacijsko sredstvo. Prema Czech, Wrisberg, Fisher, Thompson i Hayes (2004) postoje četiri obrasca molitve sportaša: molitve povezane sa izvedbom za suočavanje sa stresom, nervozom, napetošću i postizanje najbolje izvedbe pojedinca koje se koriste prije, tijekom i nakon natjecanja; rutine molitve koje podrazumijevaju posebne individualne ili timske rituale koji se izvode po istom obrascu prije natjecanja; zahvalnost za dobiveni talent, sposobnosti i izvedbu; Božja volja odnosno prihvaćanje ishoda jer je to ono što Bog želi.

Postoje i druge vjerske prakse koje se koriste u sportu povezane sa praznovjerjem i molitvom. Brojne vjerske prakse dolaze od istočnjačke duhovnosti poput joge i zen budizma. Tako Nedić i Kelam navode kako je „Joga od davnina prepoznata kao onaj sustav koji doprinosi cjelokupnu čovjekovu psihotjelesnomu i duhovnomu integritetu“ (Nedić, Kelam, 2020., 112). Tehnike meditacije i drugi oblici opuštanja, tehnike disanja kao i čitanje budističkih svetih spisa često su korištene kao tehnike suočavanja u istočnim državama (Park, 2000). Što pokazuje da se pripadnici monoteističkih religija najčešće mole direktno Bogu, a pripadnici istočnjačkih filozofija i duhovnosti češće koriste tehnike meditacije za smirenje uma (Watson i Nesti, 2005).

U današnje vrijeme sve veći broj sportaša prakticira jogu kao specifičnu vrstu treninga kako bi maksimizirali prednosti kretanja i minimizirali njihova ograničenja. Joga istodobno povećava fleksibilnost i smanjuje napetost mišića te se kao rezultat smanjuje opterećenje na ligamentima i zglobovima što je od velikog značaja kod sportaša. „Prakticiranje joge dva puta tjedno ukazuje na velike benefite, a svakodnevno prakticiranje bi vjerojatno povećalo iste atletske performanse i za još nekoliko puta.“ (Buzov, 2018., 28).

6. ATEIZAM

Ateizam dolazi od grčke riječi *ἄθεος* što znači bez boga, bezbožan, a definira se kao skup stavova i načela koji ne priznaju ili ne poznaju Boga te ga ne smatraju bićem koje je stvorilo

svijet. Mnogi ljudi koji ne vjeruju u Boga deklariraju se kao ateisti, ali to je samo jedan od načina shvaćanja pojma ateizam. „Prema tome zaključujemo da se pod pojmom ateist ne misli na osobu koja vjeruje da Boga nema, odnosno da Bog ne postoji, već da se radi o onom tko je bez vjerovanja u Boga.“ (Bogadi, 2018., 3).

6.1. ATEIZAM KOD SPORTAŠA

U posljednje vrijeme sve je više sportaša koji javno govore o vjeri koju smatraju osloncem, uporištem i temeljem njihovog uspjeha. S druge strane postoje i oni koji su deklarirani kao ateisti koji također postižu vrhunske rezultate. Neki sportaši teže vjerovanju u Boga što im to daje određenu motivaciju i sigurnost te ih vodi do cilja. Sve više sportaša povezuje se s mentalnom nestabilnošću i psihološkim problemima te se okreću vjeri koja im daje samopouzdanje, pozitivnu vizualizaciju i posvećenost sportskim ciljevima. Sportski psiholozi sve više u medijima prikazuju istraživanja u kojima navode da sportaši traže duhovnu potporu s ciljem ostvarivanja vrhunskih rezultata.

Sportaši ateisti okreću se psihologiji ljuskoga uma te snagu crpe iz svoga tijela te uz kombinaciju s talentom, vještinama i upornosti uspijevaju doći do uspjeha. Smatraju da su oni sami zaslužni za svoje rezultate koje postižu snagom svojega karaktera, truda i rada bez davanja ikakvih zasluga vjeri, religiji i sl. te nemaju potrebu za određenom vrstom duhovne potpore.

Nemoguće je dokazati koji sportaši će biti uspješniji nego to ovisi do pojedinca i njegove želje, mogućnosti i motivacije koja ga usmjerava prema boljitku i ostvarenju željenih potencijala: „Komu će Gospodin pomoći da ostvari svoj cilj u nekom sportskom nastupu, događaju u kojem dva sportaša nastupaju jedan protiv drugoga? Sportašu vjerniku ili pak sportašu koji ne vjeruje, a nastupaju jedan protiv drugog? Što ako su oba sportaša koji nastupaju jedan protiv drugoga vjernici, kome će onda pomoći? Onome koji izvodi udarac ili onome koji se brani? Iskusnom ili pak mladom sportašu? Obojici ili nikome? … Moguće je kako su sva ova pitanja krivo utemeljena i postavljena! Je li uopće pobjeda u sportskom susretu jedino mjerilo uspjeha za sportaša vjernika? Je li poraz u jednom sportskom susretu znak kako je sportaša Gospodin napustio?“ (Milavić, 2018., 450).

7. ZAKLJUČAK

Sport je danas postao fenomen od velikog društvenog i kulturnog značaja koji mijenja živote brojnih ljudi. Potrebno je biti svjestan fenomena sporta i uočiti sve njegove pozitivne potencijale koji se trebaju u što većoj mjeri iskoristiti, a negativni potencijali i rizici što više umanjiti. Sport potiče osobni rast i razvoj društva te obogaćuje život pojedinca. Na sportskim terenima sportaši nerijetko pokazuju znakove vlastite religioznosti. Neovisno o vjerskoj pripadnosti, sportaši vjernici imaju potrebu za određenom duhovnom potporom. Stoga su vjerske intervencije u području sporta nužne obzirom na svoju potencijalno veliku važnost. Dok sportaši ateisti, koji su u manjini, ne traže spomenutu duhovnu potporu nego se okreću psihologiji uma, fizičkim dokazima i vlastitoj motivaciji u sportu. Istraživanja govore u prilog tome da sportaši prvenstvo traže duhovnu potporu s ciljem ostvarenja boljih rezultata. Među njima su i mladi sportaši od kojih ipak veliki broj ne uspije ostvariti profesionalnu sportsku karijeru. Iz tog razloga izuzetno je bitno pružiti takvu vrstu podrške mladim sportašima tijekom njihova razvoja i odrastanja te im pomoći u definiranju životnih i sportskih ciljeva kao i razvijanju vještina potrebnih za ostvarenje tih ciljeva. Sport je postao predmet interdisciplinarnih istraživanja stoga je i potreban takav tim stručnjaka kao potpora sportašima. Također, potrebna je provedba znanstvenih istraživanja koja mogu utvrditi učinke programa intervencije koja iziskuju suradnju znanstvenika iz različitih područja. Takve vrste istraživanja provode se i danas kako bi ponudile što točnije objašnjenje o utjecaju i povezanosti religije i sporta te na taj način utjecale na poboljšanje sportske izvedbe i postizanje što boljih sportskih rezultata.

8. LITERATURA

1. *Biblija* (1968.), Zagreb, Stvarnost

2. Bernstein, A. i Blain, N. (ur). (2003), *Sport, Media, Culture: Global and Local Dimensions*. London: Frank Cass

3. Bleak, J. L. i Frederick, C. M. (1998). Superstitious behaviour in sport: Levels of effectiveness and determinants of use in three collegiate sports. *Journal of Sport Behaviour,21*(1), 1-15

4. Bogadi, L.M. (2018). Moralni razlozi za ateizam, *Završni rad.*

5. Brohm, J. M. (1979) *Sport: A Prison of Measured Time.* London, Inklinks.

6. Buzov, T. (2018). Joga kao dio kondicijske pripreme sportaša, *Diplomski rad*.

7. Byrd, R.C. (1988.). Positive therapeutic effects of intercessory prayer in a coronary care unit population. *Southern medical journal, 81(7)*, 826-829

8. Cipriani, R. (2012.). Sport as (Spi)rituality. *Implicit Religion, 15*(2), 139-151

9. Coakley, J.(2007). *Sports in Society: Issues and Controversies*, New York: McGraw - Hill

10. Collins, M. (2014.). Sport, religion, wellbeing and Cameron's big society. *Implicit Religion, 17*(2), 139-163

11. Cruz, J. P., Colet, P. C., Qubeilat, H., Al-Otaibi, J., Coronel, E. I. i Suminta, R. C. (2016.). Religiosity and Health-Related Quality of Life: A Cross-Sectional Study on Filipino Christian Hemodialysis Patients. *Journal of religion and health, 55*(3), 895-908

12. Czech, D. R. i Bullet, E. (2007). An exploratory description of Christian athletes perceptions of prayer in sport: A mixed methodological pilot study. *International Journal of Sports Science & Coaching,2*(1),49-56

13. Czech, D. R., Wrisberg, C. A., Fisher, L. A., Thompson, C. L. i Hayes, G. (2004). The experience of Christian prayer in sport: An existential phenomenological investigation. *Journal of Psychology and Christianity, 23*(1),3-11

14. Črpić, G., Kušar, S. (1999.). Neki aspekti religioznosti u Hrvatskoj, *Bogoslovska smotra, 68*(4), 513-563

15. Domotor, Z., Ruiz-Barquin, R. i Szabo, A. (2016.). Superstitious behaviour in sport: A literature review. *Scandinavian Journal of Psychology, 57*(4), 368-382

16. *Drugi vatikanski koncil: Dokumenti* (1998.), Zagreb, Kršćanska sadašnjost.

17. Epstein, A. (2011.).Religion and Sports in the Undergraduate Classroom: A Surefire Way to Spark Student Interest, *Southern Law Journal*, 21 (1), 133–147.

18. Evans, A. (1921.). On a Minoan bronze group of a galloping bull and acrobatic figure from Crete. With glyptic comparisons and a note on the Oxford relief showing the taurokathapsia. *Journal of Hellenic studies, 41*(2),247-259

19. Feezell, R. (2013).Sport, Religious Belief, and Religious Diversity, *Journal of the Philosophy of Sport*, 40 (1), 135–162.

20. Goheen, M. i Bartholomew, C. (2008), *Living at the Crossroads: An Introduction to Christian Worldview*. Grand Rapids, Baker Academic

21.Green, V. H. H. (2000). *A New History of Christianity*. New York: Continuum.

22. Harrington, A. (). Uneasy Alliances: The Faith Factor in Medicine; the Health Factor in Religion. *Science, Religion, and the Human Experience*. 287-308

23. Harris, J. i Clayton, B. (2007).The First Metrosexual Rugby Star: Rugby Union, Masculinity and Celebrity in Contemporary Wales, *Sociology of Sport Journal*, 24 (2), 145–164

24. Holt, C. L., Roth, D. L., Huang, J. i Clark, E. M. (2015.). Gender differences in the roles of religion and locus of control on alcohol use and smoking among African Americans. *Journal of studies on alcohol and drugs, 76*(3), 482-492

25. Jarvis, G. K., Northcott, H. C. (1987.), Religion and differences in morbidity and mortality, *Social Science and Medicine*, 25: 813-824.

26. Turčinović J. (1980.). Dokumenti, *Drugi vatikanski Koncil,* Kršćanska sadašnjost.

27. Jirasek, I. (2018.). Christian instrumentality of sport as a possible source of goodness for atheists. *Sport, Ethics and Philosophy, 12*(1),30-49

28. Jirasek, I. (2018.). Religion and Spirituality in Sport. *Oxford Research Encyclopedia of Psychology*

29. Karninčić, H., Drašinac, G. i Kardum, G. (2017.). Engagement in Sports Activity as an Important Factor Among Sports Activity, Religiosity and Alcohol Consumption. U: Milanović, D., Sporiš, G., Šalaj, S. i Škegro, D. (ur.) 8th International Scientific Conference on Kinesiology, Faculty of Kinesiology, University of Zagreb

30. Koenig, H. i Bussing, A. (2010.). The Duke University Religion indeks (DUREL): A five-item measure for use in epidemological studies, *Religion, 1*(1), 78-85

31. Kovač, V. (2007.). Kategorija igre u teološkom govoru Huga Rahnera i Ivana Goluba, *Nova prisutnost – Časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 5 (2): 177-198

32. Krattenmaker, T (2009.). *Onward Christian Athletes: Turning Ballparks into Pulpits and Players into Preachers*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers.

33. Ladan, T., Šagi-Bunić, T., Zovko, M., Pozaić, V., Omerbašić, Š., Kurtović, I., Golub, I., Kustić, Ž., Nomac, S. (1988.), *Tijelo, sport i teologija, zbornik radova*. Zagreb: Franjevački samostan u Zagrebu.

34. Laderman, G. (2009). *Sacred Matters: Celebrity Worship, Sexual Ecstasies, the Living and Other Signs of Religious Life in the United States*. New York, New Press.

35. Levin, J. S., Vanderpool, H. Y. (1987.), Is frequent religious attendance really conductive to better health? Toward an epidemiology of religion, *Social Science and Medicine*, 24: 589-600

36. Maranise, A. M. J. (2013). Superstition & religious ritual: An examination of their effects and utilization in sport. *Sport Psychologist, 27*(1), 83–91.

37. Marijanović, I. (1993.), *Odgajati sportom*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost

38. Marinović Jerolimov, D. (2005). Tradicionalna religioznost u Hrvatskoj 2004.: između kolektivnoga i individualnoga. *Sociologija i prostor, 43*(2), 303-338

39. McCullough, M. E., Hoyt, W. T., Larson, D. B., Koenig, H. G., i Thoresen, C. (2000). Religious involvement and mortality: A meta-analytic review. *Health Psychology, 19(3),* 211–222

40. McLaughlin, S. S., McLaughlin, A. D. i Van Slyke, J. A. (2010.). Faith and religious beliefs in an outpatient military population. *Southern medical journal, 103*(6), 527-531

41. Meyer, A. R. (2012). Muscular Christian themes in contemporary American sport: A case study. *Journal of the Christian Society for Kinesiology and Leisure Studies, 2*(1), 15–32

42. Mikalson, J.D. (2005.). *Ancient Greek religion*. Oxford, UK: Blackwell

43. Milavić, B. (2018.). Vjera i sport – odnosi i perspektive, *Crkva u svijetu, 53*(3),431-451

44. Nedić, T., Kelam, I. (2020). Pozitivnopravni okvir izobrazbe instruktora joge u Republici Hrvatskoj, *Mostariensia: časopis za društvene i humanističke znanosti*, 24 (2), 111-130

45. Nikodem, K. (2004.). Religijski identitet u Hrvatskoj. Dimenzije religijskog identiteta i socio-ekološke orijentacije. *Socijalna ekologija*, *13*(3-4), 257-286

46. Overman, S. J. (2011) *The Protestant Ethic and The Spirit of Sport: How Calvinism and Capitalism shaped America's Games.* Macon, GA, Mercer University Press

47. Park, J. K. (2000). Coping strategies used by Korean national athletes. *Sport Psychologist, 14*(1), 63-80

48. Parker, A. i Watson, N. J. (2015). Sport, Celebrity and Religion: Christianity, Morality and the Tebow Phenomenon, *Studies in World Christianity*, 21 (3), 223–238.

49. Parker, A. i Weir, J. S. (2012) Sport, spirituality and Protestantism: a historical overview, *Theology*, 115 (4): 253–265

50. Perasović, B., Bartoluci, S. (2007.), Sociologija sporta u hrvatskom kontekstu, *Sociologija i prostor,* 175 (1): 105-119

51. Plante, T.G., Boccaccini, M.T.(1997.a) Reliability and validity of the Santa Clara strength of religious faith questionnaire, *Pastoral Psychology, 45*(6), 429-437

52. Plante, T.G., Boccaccini, M.T (1997b). The Santa Clara Strength of Religious Faith Questionnaire, *Pastoral Psychology 45*(5), 375-387

53. Proctor, J. (2005.). Introduction: Rethinking sciend and religion, *Science, Religion and the Human Experience,* 2-23, New York, Oxford University Press

54. Proios, M. (2017). Exploring the relationship between athletic and religious identities. *Trends in Sport Sciences, 24*(3), 117-122

55. Rappengluck, B. (2014.). Cosmic dance: Correlations between dance and cosmos-related ideas across ancient cultures. *Mediterranean Archaeology and Archaeometry, 14*(3), 307-317

56. Rogers, A., Adamson, J. E., McCarthy, M. (1997), Variations in health behaviours among inner city 12-year-olds from four ethnic groups, *Ethnicity and Health*, 2: 309-316

57. Shapland, A. (2013.). Jumping to conclusions: Bull-leaping in Minoan Crete. *Society & Animals, 21*(2), 194-207

58. Sherkat, D., Reed, M. (1992.) The effects of religion and social support on self-esteem and depression among the sudenly bereaved, *Social Indicators Research*, *26*(3), 259-275

59. Storch, E. A., Kolsky, A. R., Silvestri, S. M., i Storch, J. B. (2001). Religiosity of elite college athletes, *Sport Psychologist, 15*(3), 346-351

60. Storch, E. A., Storch, J. B., Kovasc, A. H., Okun, A. i Welsh, E. (2003). Intrinsic religiosity and substance use in intercollegiate athletes. *Journal of Sport and Exercise Psychology, 25*(2), 248-252

61. Šestak, I. (2000.), Prinos kršćanstva filozofskoj misli o čovjeku, *Obnovljeni život*, 55 (4): 433-454.

62. Talijanska biskupska konferencija (2002.), *Šport i kršćanski život*, Zagreb: Salom

63. Treat, J. (2018). Sport sin the biblical narative. U: Adogame, A., Watson, N. J. i Parker, A. (ur.) *Global Perspectives on Sports and Christianity,* New York, Routledge, 25-45

64. Turčinović J. (1980.). Dokumenti, *Drugi vatikanski Koncil,* Kršćanska sadašnjost.

65. Ugba, A. (2018). Playing and praying in the Premiership U: Adogame, A., Watson, N. J. i Parker, A. (ur.) *Global Perspectives on Sports and Christianity,* New York, Routledge,146-159

66. Ward, P. (2011), *Gods Behaving Badly. Media, Religion and Celebrity Culture.* London, SCM Press

67. Watson, N., Weir, S., i Friend, S. (2005). The development of Muscular Christianity in Victorian Britain and beyond. *Journal of Religion & Society*, *7*(1), 1–25

68. Watson, N. J. i Parker, A. (2012) Sports and Christianity: Mapping the Field. U: Watson N. J. i Parker, A. (ur.) *Sports and Christianity: Historical and Contemporary Perspectives*. New York, Routledge, 9–88

69. Watson, N. J. i Nesti, M. (2005). The role of spirituality in sport psychology consulting: An analysis and integrative review of literature. *Journal of Applied Sport Psychology,17*(3), 228-239

70. Wilson, S. M., Grieve, F. G., Ostrowski, S., Mienaltowski, A., i Cyr, C. (2013). Roles of team identification and game outcome in sport fan superstitious behaviors. *Journal of Sport Behavior*, *36*(4), 417–429

71. Wolf, S. (1992). Predictors of myocardial infarction over a span of 30 years in Roseto, Pennsylvania. *Integrative physiological and behavioral science: the official journal of the Pavlovian Society*, *27(3)*, 246-257